

Défis et opportunités des pensions complémentaires

Prof. dr. Yves Stevens
28 avril 2016

Le défi permanent: quel financement?

Le défi permanent: quel financement?

Différents points de vue

1. L'histoire Belge

2. L'histoire des institutions mondiales

3. L'histoire de la recherche scientifique

4. Débat actuel
 1. Pension libre complémentaire pour les employés
 2. Les contractuels

1. L'histoire Belge

Vier periodes

1. Experimenteren
2. Instaleren
3. Consolideren
4. Harmoniseren
... en terug experimenteren

4

KU LEUVEN

1. L'histoire Belge

1. Experimenteren

- o Eerste industriële revolutie : sterk libertijns kapitalisme
- o 1844 : overheidspersoneel
- o 1845 : eerste wettelijke pensioenregeling in België: zeelieden
- o 1850 : algemene lijfrentekas : vrijwillige spaarverzekering met staatswaarborg
- o 1865 : Algemene Spaar- en Lijfrentekas
 - In werknemerskringen bleven de houders van spaarboekjes of pensioenbrevetten zeldzaam. De lonen waren te laag en te veranderlijk om vrijwillig sparen echt mogelijk te maken
 - 1891: (beperkte) subsidies
- o Wet van 10 mei 1900
 - Subsiëdiëring van de houders van pensioenbrevetten
 - Bijstand van de bejaarde arbeiders
 - Vanaf 65 jaar: de als behoeftige erkende arbeiders krijgen aanspraak op een jaarlijkse toelage na een onderzoek naar de bestaansmiddelen

5

KU LEUVEN

1. L'histoire Belge

2. Instaleren

- o Tussen 1911 en 1925
- o De verplichte verzekering voor zeelieden wordt uitgebreid tot de mijnwerkers, de hand- en de hoofdarbeiders
- o 1924: een wettelijk verplicht nationaal pensioenstelsel voor
 - alle arbeiders (zowel mannen als vrouwen) die voor rekening van een werkgever werkten en
 - wiens jaarwedde niet hoger was dan 12 000 frank (dus quasi iedereen)
 - een **driedelige** bijdragestructuur
 - forfaitaire bijdragen
 - systeem van **verplichte** individuele kapitalisatie
 - KIEM voor de idee dat een pensioen **een uitgesteld loon** vormt
- o 1925: gelijkaardige wet voor de bedienden
 - alle bedienden ongeacht het niveau van hun wedde
 - **geen** bijdrage van de overheid
 - voor de bedienden die nog geen pensioen hadden : solidariteitsfonds

6

KU LEUVEN

1. L'histoire Belge

3. Consolideren

- o Noch de tweede wereldoorlog, noch het sociaal pact van 1944 hebben grote wijzigingen gebracht voor de wettelijke pensioenstelsels.
- o Maar stilaan vanaf 1945 een nieuw politiek pensioenklimaat.
- o Het voorheen gehanteerde kapitalisatiestelsel wordt geleidelijk afgebouwd en vervangen door een repartitiestelsel.
- o Gedurende een ganse tijd bestaat er een gemengd regime. Hoofdfreden van het gewijzigde klimaat was de **muntontwaarding** waardoor de regeling geleidelijk in het gedrang kwam.
- o 1955 tot 1957 : basis voor de huidige systematiek

7

KU LEUVEN

Intermezzo

Tussen consolidatie en harmonisatie

Geschiedenis van het KB 1969: van kapitalisatie naar repartitie

- Oorspronkelijk liet de Wet van 18 juni 1930 betreffende de bediendenpensioenen toe dat de bedienden naast de wettelijk verplichte storting in een individueel kapitalisatiestelsel ook zelf nog extra aanvullende storting deden bij een (desnoods hetzelfde) erkend verzekeringsorganisme dat ook een deel van het wettelijk pensioen beheerde.
- De wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen stelde echter een einde aan het kapitalisatiesysteem en voorzag een overgangsfase naar repartitie.
- Doordat de verschillende verzekeringsorganismen die de wettelijke pensioenen en hun aanvullingen beheerden natuurlijk bleven bestaan, bracht de overgang twee problemen mee.
 - o Het eerste probleem betrof de toekomst van de opgebouwde gekapitaliseerde reserves voor het wettelijk pensioen. De verzekeringsorganismen die voorheen het wettelijk pensioen beheerden, stonden nog enkel en alleen in voor de reeds opgebouwde reserves. Dit gold vanaf 1 januari 1968, want vanaf die datum moest de opbouw verplicht in repartitie gebeuren.

KU LEUVEN

Intermezzo

Tussen consolidatie en harmonisatie

- o De betreffende instellingen bleven dus voor een deel het wettelijk pensioen mee beheren, maar dit enkel naar het verleden toe.
- o Het spreekt voor zich dat het merendeel van de verzekeringsorganismen daar niet echt happig op was. Vandaar dat artikel 22 § 1 van het KB nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers voorzag dat zulke verzekeringsorganismen de reserves opgebouwd voor de wettelijke pensioenen konden overhevelen naar de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP).
- Het tweede probleem betrof de bestaande reserves van het aanvullend pensioen.
 - o Het tweede probleem werd opgelost door werknemers nog steeds de mogelijkheid te geven bijkomende storting te laten verrichten.
 - o Alzo wou het KB van 14 mei 1969 tegemoet komen aan de verzuchtingen van de verzekeringsorganismen om ook naar de toekomst toe aan aanvullende pensioenopbouw te kunnen doen in een gelijkaardig kader als voorheen.
 - o Voor de aanvullende pensioenen werd derhalve niet alleen een historisch maar ook een toekomstig beheer mogelijk.
- Zo vormt het KB 1969 eigenlijk een tegenhanger van het KB nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers.

KU LEUVEN

Intermezzo Tussen consolidatie en harmonisatie

- Geschiedenis van het KB 1969: van kapitalisatie naar repartitie
- Theoretisch paste in het begin van de jaren 1970 de puzzel perfect in elkaar.
 - De wettelijke pensioenen werden beheerst door de repartitie en uitgevoerd door de overheid.
 - De aanvullende of buitenwettelijke pensioenen werden beheerst door kapitalisatie en uitgevoerd door KB 1969 instellingen.
 - Nationalisering: overdrachten naar de overheid
 - Geen aanvullende pensioenen in kapitalisatie via de overheid...
 - "Integrale"
 - Sociale pensioentoezegging van 2003

KU LEUVEN 10

1. L'histoire Belge

4. Harmoniseren

- 1967: Alle pensioenstelsels van werknemers
 - 1984: Wet Mainhil: eerste aanzet tussen werknemers, zelfstandigen en ambtenaren
 - tot op de dag van vandaag
- ... en experimenteren

11

KU LEUVEN

Le défi permanent: quel financement?

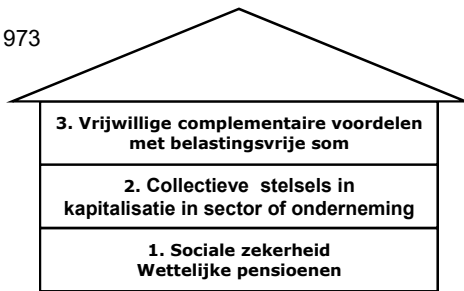
Différents points de vue

1. L'histoire Belge
- ⇒ 2. L'histoire des institutions mondiales
3. L'histoire de la recherche scientifique
4. Débat actuel
 1. Pension libre complémentaire pour les employés
 2. Les contractuels

KU LEUVEN

2. L'histoire des institutions mondiales

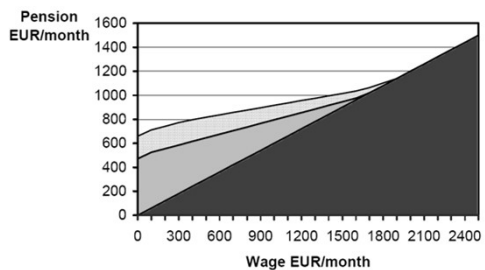
1973

ISSA (1973) Complementary pension institutes or complementary pension schemes, Geneva: ISSA.

KU LEUVEN 13

Quel pays?

KU LEUVEN

2. L'histoire des institutions mondiales

1994

WORLD BANK, Averting the old age crisis: policies to protect the old and promote growth, Oxford, Oxford University Press, 1994, 402 p.

KU LEUVEN 15

1994 World-Bank

1. Sociale zekerheid
Wetenschappelijk pensioen

2. Verplichte collectieve
stelsels in
kapitalisatie

3. Vrijwillige
supplementaire
voordelen

The idea of pension pillarization has become part of the orthodoxy of pension reform.

KU LEUVEN 16

Critique

I

II

III

KU LEUVEN 17

1999: Stiglitz and Orzag

"Rethinking Pension Reform:
Ten Myths About Social
Security Systems"

Peter R. Orzag (Sehago Associates, Inc.)
Joseph E. Stiglitz (The World Bank)

Presented at the conference on
"New Ideas About Old Age Security"
The World Bank
Washington, D.C.
September 14-15, 1999

http://www.ssc.wisc.edu/~stiglitz/reading_742/Orzag_Stiglitz.pdf

KU LEUVEN 18

1999: Stiglitz and Orzag

The ten myths examined in the paper include:

Macroeconomic myths

- Myth #1: Individual accounts raise national saving
- Myth #2: Rates of return are higher under individual accounts
- Myth #3: Declining rates of return on pay-as-you-go systems reflect fundamental problems
- Myth #4: Investment of public trust funds in equities has no macroeconomic effects

Microeconomic myths

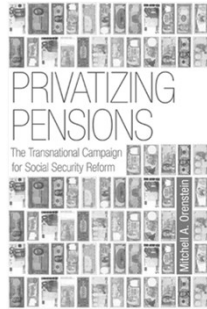
- Myth #5: Labor market incentives are better under individual accounts
- Myth #6: Defined benefit plans necessarily provide more of an incentive to retire early
- Myth #7: Competition ensures low administrative costs under individual accounts

Political economy myths

- Myth #8: Corrupt and inefficient governments provide a rationale for individual accounts
- Myth #9: Bailout politics are worse under public defined benefit plans
- Myth #10: Investment of public trust funds is always squandered and mismanaged

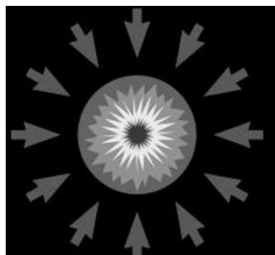
KU LEUVEN

2009: Orenstein

KU LEUVEN

Depuis...

KU LEUVEN

**Le défi permanent:
quel financement?**

Différents points de vue

1. L'histoire Belge
2. L'histoire des institutions mondiales
- ⇒ 3. L'histoire de la recherche scientifique
4. Débat actuel
 1. Pension libre complémentaire pour les employés
 2. Les contractuels

KU LEUVEN

3. L'histoire de la recherche scientifique

1966: Henry Aaron (& Paul Samuelson)

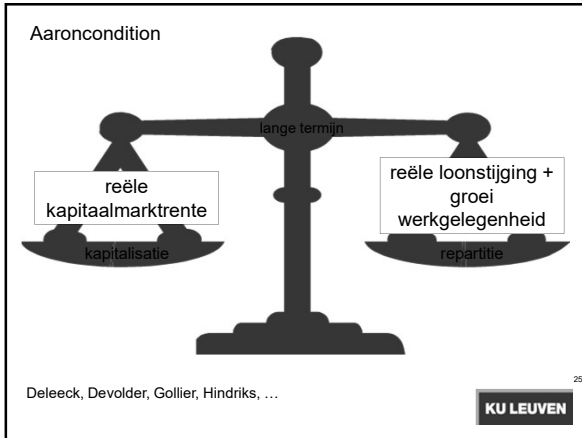
$Bt \cdot Pt = c \cdot Wt \cdot Lt \cdot (1+r) = c \cdot W0 \cdot L0 \cdot (1+m) \cdot (1+i)$

Aaron-Samuelson condition: derives its name from developments in the theory of pensions advanced by Henry Aaron and Paul Samuelson. It states that individuals will be better off contributing to an unfunded pension scheme, rather than saving for retirement through a funded scheme, if the implicit return to contributions to the unfunded scheme is greater than the rate of return on financial assets. The implicit return to contributions to an unfunded scheme equals the rate of growth of total earnings; the growth rate of earnings plus the rate of growth of the labour force. An unfunded scheme is likely to be superior, then, at times of rapid population growth, since the implicit return on contributions will be high. When population growth is low, the rate of return on the financial assets held in a funded scheme is likely to exceed the growth rate of total earnings. In this case, individuals would do better to save for retirement through a funded scheme. A criticism of the Aaron-Samuelson condition is that it takes no account of increases in life expectancy, which tend to reduce the rate of return to funded schemes and increase the implicit return to contributions to unfunded schemes. It also takes no account of the relative risks of funded and unfunded schemes.

HIJ. AARON, "The social insurance paradox", *Canadian Journal of Economics and Political Science*, 32, 1966

KU LEUVEN

24

NTA
National Transfer Accounts

NATIONAL TRANSFER ACCOUNTS
Understanding the generational economy

UNITED NATIONS

<http://www.ntaccounts.org/web/nta/show/>

KU LEUVEN

NTA
National Transfer Accounts

- The goal of the National Transfer Accounts (NTA) project is to improve our understanding of the generational economy.
- How does population growth and changing age structure influence economic growth, gender and generational equity, public finances, and other important features of the macroeconomy?
- As part of the NTA project, research teams in more than 40 countries are constructing accounts, measuring how people at each age produce, consume, and share resources, and save for their future.

<http://www.ntaccounts.org/web/nta/show/>

KU LEUVEN

NTA

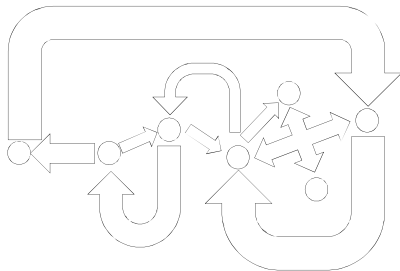
National Transfer Accounts

- The National Transfer Accounts project is shedding new light on many areas of importance to policymakers.
- These include the evolution of intergenerational transfer systems; public policy with respect to pensions, health care, education, reproductive health, and social institutions, such as the extended family; and the social, political, and economic implications of population aging.

<http://www.ntaccounts.org/web/nta/show/>

KU LEUVEN

Money/income streams are peculiar

KU LEUVEN

Le défi permanent: quel financement?

Différents points de vue

1. L'histoire Belge
2. L'histoire des institutions mondiales
3. L'histoire de la recherche scientifique
- ⇒ 4. Débat actuel
 1. Pension libre complémentaire pour les employés
 2. Les contractuels

KU LEUVEN

Et nunc?

The Netherlands should increase pay-as-you-go (PAYG) arrangements in its predominantly capital-funded pensions system to better address the impact of low interest rates, according to Jean Frijns, former CIO at the €355bn Dutch civil service pension fund ABP.

In an interview with Dutch financial news daily Het Financiële Dagblad (FD), Frijns said capital-funding was **"no longer fit for purpose"**.

"The pensions sector failed to foresee how much participants would be exposed to market shocks, and the pensions system no longer provides the certainty we expected," said Frijns.

KU LEUVEN

Twee vragen die technisch en ideologisch totaal verschillend zijn maar toch over hetzelfde gaan...

GAAT HET TOEKOMSTIG
RENDEMENT GROTER OF
KLEINDER ZIJN DAN DE
KOSTPRIJS VAN HET WETTELIJK
PENSIOEN?

VS

HOE SOLIDAIR WILLEN WE ZIJN?

KU LEUVEN

koopkracht

rendement

?

KU LEUVEN

Le défi permanent: quel financement?

Différents points de vue

1. L'histoire Belge
2. L'histoire des institutions mondiales
3. L'histoire de la recherche scientifique
4. Débat actuel
 1. Pension libre complémentaire pour les employés
 2. Les contractuels

KU LEUVEN

KU LEUVEN

Et nunc?

- Meer aanvullende pensioenen?
 - Contractuelen in overheidsdienst?
 - Versnelling van de democratisering?
 - Moet iedereen een pensioen in kapitalisatie hebben?
- Welke fiscaliteit?
- "Onbetaalbare" wettelijke pensioenen versus "betaalbare" aanvullende pensioenen?
 - Is geen vraag over financiering.
 - Is een geloofsvraag over individualisering en/of over solidariteit.
 - Is een vraag over maatschappijbeeld.

KU LEUVEN

Achterliggend:
Verschuiving van de courante pensioenopvattingen

KU LEUVEN

Achterliggend:
Verschuiving van de courante pensioenopvattingen

Er zijn wereldwijd 9 pensioenopvattingen
Wat een pensioen is, behoort te zijn of behoort te doen

1. een gerechtvaardigde rust (vandaar het woord "rustpensioen");
2. een compensatie voor de fysieke onmogelijkheid om (langer) te werken (de vormen van invaliditeitspensioen);
3. een uitgestelde wedde en zelfs een verdienste voor het vaderland (bijvoorbeeld bij militaire pensioenen);
4. een loonelement (bijvoorbeeld bij aanvullende pensioenen voor werknemers of individuele pensioentoezeggingen voor zelfstandigen (IFT's));
5. een vorm van sparen (bijvoorbeeld pensioensparen of langetermijnverzekeringen);
6. een vorm van eigendomsoverdracht;
7. een vorm van individuele en (soms collectieve) levensverzekering;
8. een recht op een sociale – in de zin van publiek gesubsidieerde – verzekering
9. een recht gebonden aan ingezetenschap

KU LEUVEN

Autre défi
Financial (il)literacy

KU LEUVEN

Défi: financial illiteracy

Achtergrond

- SIGeDIS en MyPension
 - One shop stop: goed idee
 - Vooronderstelling: grotere nood aan kennis bij de mensen
 - Probleem is zeer gekend (ook in België)
 - Typische reactie: investeren in opleiding edm
- MAAR...

Het debat is in België
nog niet gestart...

KU LEUVEN

KU LEUVEN

Financial illiteracy

Ample scientific research identified that many people around the world ...

- lack understanding of financial concepts;
- underestimate personal financial risk due to their health, job, family situation such as divorce or personal longevity and thus suffer from a rapid deterioration in financial decision quality once they pass 55 years of age (due to eroding cognitive abilities);
- who need financial advice most, do not seek it and furthermore make time-inconsistent financial decisions such as investing too little into the stock market and once they are in, make costly investment mistakes;
- have not tried to calculate how much money they will need for retirement;
- do not prudently plan for retirement although planning is essential to accumulating wealth and lack self-control for retirement savings such as setting goals, monitoring progress, and committing themselves although this kind of self-control has proven to be essential for later and future financial well-being;
- are inert when it comes to active financial decisions but instead tend to change their saving and investment behavior too much in response to market events (e.g. after a financial crisis);
- overreact to "non-informative" events such as the weather and are even influenced by socio-cultural and religious attitudes in financial decision making.

KU LEUVEN

WORLD
ECONOMIC
FORUM

- Generates little effect
- Low following of financial advice
- Misuse of financial products
- M

Financial literacy programs: **insufficient**

Need for all-inclusive approach

- **Default settings**
- Information
- Disclosure

- Defaults & automatic triggers
- Use of "Big Data"
- Planning tools
- Disclosure - simplification and integration
- Provision to investors
- Social platforms & media
- Obligation of transferability

Recommendations

KU LEUVEN

Autres défis

KU LEUVEN

Andere uitdagingen

- De verworven rechten en het kwalificatiedebat
- Echtscheiding en aanvullend pensioen
- Flexibilisering in de uitbetalingsfase
- Kosten en transparantie

KU LEUVEN

KU LEUVEN

Un grand merci!

yves.stevens@law.kuleuven.be
